

Михаил Байков

Представяне на българската култура по света – перспективи за развитие

Когато говорим за култура, винаги съществува необходимостта да дефинираме какво точно включва това понятие в себе си и как всъщност ние мислим *културата*. Оказва се, че освен да е безкрайно разтегливо, то е и неустойчиво във времето като мени своите устои, предефинира ценностите си, а понякога дори абдикира от основната си роля.

И все пак когато говорим за култура, и по-специално за представяне на българската култура по света, има определени жалони, които изникват в съзнанието ни, и които по един или друг начин са били, или все още са, част от международната културна политика на България. През последните години се забелязва желание за смяна на курса, който първите демократични правителства, в наследство от старото соц. ръководство, бяха поели като единствен възможен ход за представяне на културата отвъд границите ни. В близкото минало, основните играчи, които ни представят на международната културна карта, винаги са били Българските културни институти в чужбина. Под шапката на своя принципал- МК, тяхна е ролята на промоутър, на главен пропагандатор на българското и верен негов защитник извън родината. Оказва се обаче, че основните инструменти, с които боравят през последните няколко години държавните ни ръководства и техните подразделения, а именно т.нар. междуправителствени спогодби от типа на „Дни на България във...”, са не така ефективни днес. Освен, че се явяват изключително скъпи, трудни за организиране и имат спорадичен ефект, то те пълнят на практика културния календар на други държави, а и не отразяват ефективно новите канали, по които тече в днешно време културният обмен. Културата, като една от колоните на външната политика заедно с дипломацията и икономиката, изисква не по-малко отговорно отношение. Това ще рече, че изработването на Национална стратегия за култура, по която вече има създадени 27 работни групи, е от изключително значение, тъй като тя трябва да зададе новия мейнстрийм, по който страна да поеме своя път на утвърждаване върху световната културна карта.

Когато говорим за перспективи за развитие, мисля че е важно набелязването на приоритетни области, в които да се концентрират усилията, както на държавата, така и на

обществото. Бих посочил *изкуствата, българския език и образованието* като базисни конструкти на културната политика, както в национален така и в международен план. Безспорно много биха могли да бъдат примерите за всяка една от трите приоритетни области на развитие, но ми се ще да отбележа само някои от най-базисните. На първо място отчитам все по-голямата роля на човешкия фактор за представянето на българската култура по света т.е съвременният контакт между творците е този, който пренася ценности. Ето защо смятам за изключително важна ролята на фестивалите, като културни оператори. Като мост между две или повече страни, заинтересовани една от друга, който да поддържа културния диалог в неговата жива и постоянно променяща се форма. Фестивалът е възможност да изнесеш своите постижения, но в контекст. Да създадеш национален, регионален, европейски или транслатлантически мост, по който да преминат творци, идеи и постижения на българската култура. Киното, като синтетично *изкуство* е добър пример за представяне на страната ни по света. Чрез него се виждат актьорите, режисьорите, художниците, музикантите ни, ситуациите в които живеем. Киното е ефективно, като посланик. Има добра аудитория и медийно покритие, освен това е индустрия- прави се с много пари, но и генерира такива. И до сега остава най-добрият инструмент за пропаганда. Тук си мисля, че държавата може да помисли още малко. Тя дава за производство, но не дава за промоция. Някои съседни на нас страни отделят до 20% от бюджета си за промотиране на своя продукт, докато ние по закон се ограничаваме до 5%, които разбира се, са крайно недостатъчни. Но възможността един български филм да бъде видян, харесан и да привлече внимание към България и българската култура е много по-голям, когато има съзнание за покриване на тази ниша.

Международните фестивали са важни топови за среща и обмен на ценности и идеи. Все по-яркото развиване на сценичните и музикални изкуства трябва да ангажира вниманието ни и да бъде новата ни разменна монета в Европа и отвъд океана. Важен е креативният потенциал на конкретния човек, артист или общественик.

Езикът като съставна част на всяка културна идентичност е другия основен проводник, по който трябва да тече българската култура по света. Тук и перспективите за развитие са най-много и най-неразработени, тъй като схващането, че езикът ни попада в малка езикова група, ergo не може да бъде атрактивен/интересен за чужденците, съвсем не кореспондира с истината. Необходими са механизми за неговата подкрепа, за представянето и

популяризирането му отвъд териториалните ни граници. Аксиоматично е твърдението, че познаването на един език, води до по-доброто (о)познаване на една култура.

В третото направление- *образование*, също намирам перспективи за развитие на българската култура по света. Навярно и тук примерите могат да имат много лица, но смятам че с най-голяма тежест стои образованието по изкуства. То е онова, което работи за развиване на творческото мислене и потенциал и създава явни предпоставки за отглеждането на бъдещите културни агенти на България. В образователна ни система и в частност висшето образование по изкуства, има своите безспорни авторитети, които могат да бъдат и са ярък пример за представяне на културата ни отвъд. Т.напр. България е една от трите световни сили в образованието по куклен театър, което никоя страна не оспорва. Дори напротив. Пример за това е Китайската народна република, която избира нашата страна пред други водещи като Русия и Чехия за да обучим нейните бъдещи педагози по куклено изкуство. Това е сигурен атестат, че образованието може да бъде инструмент за популяризиране на българската култура по света.

В заключение ми се иска да кажа, че за България е важно при правенето на културна политика да се мисли за една устойчивост, но и да се мисли в перспектива. Културната политика трябва да бъде добре инструментализирана, т.е добрите идеи да намерят добри инструменти за реализирането си. Затова трябва да се използва целия потенциал на държавата, общините, гражданското общество и бизнеса. Вярвам, че представители на българския културен сектор трябва да присъстват във всяка една от делегациите, които се осъществяват от българската държава. Онова, в което безапелационно вярвам, е че трябва да се смени центърът на тежестта при представянето на българската култура в чужбина. Това ще рече, ако не да спрем, то поне трайно да ограничим пътуването на тракийските ни злата в чужбина и да помислим как да ги промотираме тук, у нас. Да заменим материалното културно наследство с нематериалното духовно наследство, с проекти с човешки образи. Прекалено дълго провежданата политика, че България е само фолклорни ансамбли, носии и розова вода създава усещането за един чернобял портрет, който не представя адекватно развитието на съвременната ни култура в огромния цветен албум на Европейското семейство. България е и своите тракийски съдове, и своя Мадарски конник и Боянска църква, но тя е и новите литературни преводи в чужбина, и конкретните творци от

музикалната, театрална и филмова сцена. Те трябва да застанат с лицата си и да бъдат новите посланици на българската култура по света.

Михаил Байков